

Borut Likar

Univerza na Primorskem,
Fakulteta za management
borut.likar1@guest.arnes.si

Žiga Čepar

Univerza na Primorskem,
Fakulteta za management
ziga.cepar@fm-kp.si

Petra Kunc

Univerza na Primorskem,
Fakulteta za management
petra.kunc@guest.arnes.si

Uravnovežena komunikacija med šolstvom in gospodarstvom mora postati prihodnost

Najboljše šole danes oblikujejo kadre, ki jih bo jutrišnje gospodarstvo potrebovalo, zato se morajo biti sposobne povezovati z gospodarstvom in v ta nov modus operandi aktivno vključiti tudi dijake. Naša teza je, da je neustrezna komunikacija med sfero šolstva in sfero gospodarstva glavna težava plodnejšega sodelovanja. V prispevku je predstavljena kvalitativna raziskava povezovanja srednješolskega izobraževanja in gospodarstva. Najpomembnejše ugotovitve naše raziskave so, da v Sloveniji še nimamo zadovoljivega povezovanja med srednjim šolstvom in gospodarstvom. Predvsem je problem komunikacija med vsemi deležniki. Vsi udeleženci v raziskavi pričakujejo od države, da bo trajnostni dialog sistemsko uredila.

Ključne besede: povezovanje srednjega šolstva in gospodarstva, inovativnost, komunikacija

Balanced Communication between Education and Economy Must Become the Future

The paramount schools today are shaping the staff that tomorrow's economy will necessitate, so they need to be able to connect with the economy and actively involve students in this new modus operandi. Our thesis is that inadequate communication between the sphere of education and the sphere of economy is the main problem which is stopping more fruitful cooperation. The paper presents our qualitative research on the connection between secondary education and the economy. The most important findings of our research are that Slovenia fails to have a satisfactory connection between secondary education and the economy. Above all, the problem is communication between all stakeholders. All participants in the research expect the State to systematically regulate sustainable dialogue.

Keywords: connecting secondary education and economy, innovation, communication

<https://doi.org/10.26493/1854-4231.16.3-9>

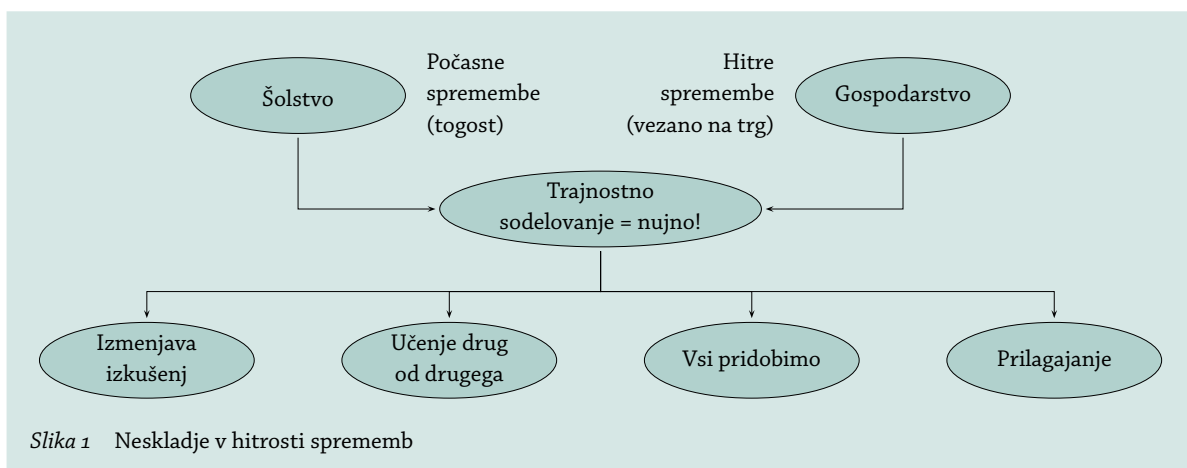
Uvod in teoretična izhodišča

Globalizacijski procesi v današnjem času prinašajo veliko sprememb, kar je še posebej čutiti v gospodarstvu, kjer morajo nenehno slediti sodobnim smernicam. Gospodarska rast danes temelji na razvoju in uvajanju novega znanja ter inovacij, razpoložljivosti podjetniških idej in hitrosti, s katero se te ideje pojavljajo na trgu. Za konkurenčni preboj slovenskega gospodarstva mora Slovenija postati inovativnejša in bolj podjetniška, torej je treba uveljaviti koncept kakovostne gospodarske rasti, ki naj temelji na idejah, znanju, novi tehnologiji, in to na vseh področjih delovanja, od go-

spodarstva do javnega sektorja in države (Petrin 2004).

Človeški kapital postaja čedalje pomembnejši dejavnik uspešnosti podjetij. Slovenski delodajalci se čedalje bolj soočajo s težavami pri iskanju kadrov, ki bi bili ustrezno kvalificirani. Znanje namreč zelo hitro zastareva, tehnološki cikli so vse krajši, čas izobraževanja pa se podaljšuje, kar povzroča še večje neskladje med šolstvom in gospodarstvom.

Zaradi nenehnih sprememb je še pomembnejše, da izobrazimo inovativne in podjetne kadre, saj bodo rojeni po letu 1982 do leta 2025 predsta-

vljali 75 odstotkov delovne sile (Mulej 2013). Torej bi morali mladi pridobiti takšno izobrazbo, ki bo vsakemu posamezniku omogočala, da bo v teku delovne dobe lahko večkrat menjal delovno mesto in poklic v skladu z zahtevami tehnoloških ter ekonomskih sprememb posamezne družbe, kar izobraževalne ustanove postavlja pred velike izzive. Za višjo gospodarsko rast potrebujemo kakovostno in učinkovito izobraževanje, pri čemer se nam postavlja vprašanje, koliko so se šole sposobne prilagajati spremembam, še posebej, ker je znano, da se šolski sistemi spreminjajo zelo počasi.

Namen raziskave je bil preučiti sedanje stanje ter priložnosti in možnosti za boljše usklajevanje srednješolskega izobraževanja s potrebami gospodarstva, kar lahko pomembno vpliva na višjo zaposljivost mladih po končanem izobraževanju oziroma njihovo manjšo brezposelnost. S pomočjo raziskave smo želeli ugotoviti, kako dobro managementa šolstva (vključiti smo morali različne nivoje – slovenski izobraževalni koncept, kurikulum in ravnatelj) in gospodarstva obvladujeta medsebojno usklajevanje.

V prispevku najprej prikažemo, da prihaja do velikega neskladja v hitrosti sprememb. V gospodarstvu, ki je vezano na svetovni trg, se namreč spremembe dogajajo veliko hitreje kot v šolstvu. V nadaljevanju predstavimo, kako pomemben je trajnostni dialog med tema dvema sferama. Predstavimo primere dobre prakse iz tujine. Nadaljujemo s predstavitev naše raziskave, ki smo jo izvedli, da bi dobili odgovore glede zastavljene teze. Podamo ugotovitve raziskave, vpogled v stanje na tem področju v Sloveniji in sklepne misli.

Neskladje v hitrosti sprememb

Srednješolski sistem mladih ne spodbuja dovolj k inovativnemu razmišljanju in s togim šolskim

programom ne sledi potrebam gospodarstva. Zaradi tega je sodelovanje srednjih šol s podjetji v lokalni skupnosti zelo pomembno, saj se morajo v gospodarstvu nenehno truditi za novosti, posodobitve, inovacije, ker drugače na trgu ne bodo preživel; medtem pa šolstvo, večkrat tudi zaradi pomanjkanja sredstev, spremembam ne sledi tako hitro (slika 1). Ravno povezovanje šolstva in gospodarstva pa mladim omogoča, da prej razumejo potrebo po inoviranju in s tem povezane metode ter spoznajo npr. nove delovne stroje, robote, inovativne procese ipd.; prav tako lahko podjetja šolam financirajo potrebne novosti, saj izobražujejo pravzaprav njihov potencialni kader.

Uspeh v prihodnosti bo zagotovljen, če bodo šole s sodelovanjem podjetij uspele izobraziti inovativen kader, saj bo tudi njihovo znanje v procesih dela vplivalo na produktivnost in kakovost dela, tj. zvišan dohodek in dobiček, porast dobička gospodarskih organizacij, večjo družbeno blaginjo, zato je treba iskati rešitve in mladim pomagati, da se bodo sposobni soočiti s problemi ter nenehnimi spremembami, ki jih prinaša hiter tehnološki in družbeni razvoj.

Povezovanje šolstva in gospodarstva

Da bi mladi že v času šolanja pridobili ustrezna znanja in kompetence, da bodo uspešni na trgu dela, za katerega je značilno nenehno spreminjanje, posodabljanje in napredovanje, je pomembno bolje povezati šolstvo in gospodarstvo ter krepiti ukrepe za medsebojno sodelovanje. To povezovanje bi bilo zelo dobro tudi zaradi večje zaposljivosti mladih, saj bi začeli nabirati delovne izkušnje že v času šolanja. Mladi morajo pridobiti sposobnosti, da bodo vedno znova lahko pridobivali nova znanja, ki bodo pomembna na njihovi karierni poti.

Šole se morajo veliko bolj odpreti lokalnemu

in širšemu okolju, kar bo v prihodnje postalo nuja oziroma kar »preživetje« šol, saj prinaša nove možnosti in izzive, pri čemer naj bi bila zelo pomembna komunikacija med sodelujočimi (Gottvassli 2008). Temu dialogu z različnimi deležniki in skupnostjo pritrjujejo tudi Cankar, Deutsch in Trampuševa (2015), saj so lokalne in regionalne spodbude zelo pomembne za razvoj ustvarjalnosti in inovativnosti mladih, s skupnim ciljem, da se programi, projekti ter ostale dejavnosti uspešno odvijajo in zaključijo. Pomembnosti sodelovanja se zavedajo tako podjetja kot druge organizacije, saj razumejo, da je v lokalnem okolju za lastno inovativnost potrebna tudi podpora neposrednega okolja, ki zagotavlja dovolj spodbud in podjetniških izzivov, in da mladi predstavljajo njihov bodoči zaposlitveni potencial (Cankar, Deutsch in Trampuš 2015).

Nova šolska zakonodaja poklicnega in strokovnega šolstva poudarja socialno partnerstvo, ki temelji na večjem sodelovanju med gospodarstvom in šolami. Šole želijo prisluhniti potrebam gospodarstva, želijo spoznati tok razvoja in novosti v gospodarstvu, vse nastale spremembe vnesti v kurikulum in ustrezno usposobiti dijake, da lahko takoj po končanem šolanju nastopijo z delom (OECD 2018).

Po drugi strani pa se namreč pojavlja težava, da v gospodarstvu niso zadovoljni s kadri, ki prihajajo neposredno iz šol: menijo, da nimajo potrebnega znanja, kar kaže na razkorak med gospodarstvom in šolstvom, ki se odraža tudi v strukturni brezposelnosti. Formalna izobrazba, sposobnosti in ostale lastnosti delovne sile se torej ne ujemajo s pričakovani delodajalcev. Ta razkorak med značilnostmi razpoložljive delovne sile, ki zaključijo poklicno ali strokovno srednješolsko izobraževanje, ter potrebami po delovni sili, ki jih izkazuje gospodarstvo, bi bilo nujno treba premostiti.

Podjetja se čedalje bolj zavedajo, da je predvidljiva ponudba delavcev bistvena za njihov razvoj in preživetje nasploh, zato so ponekod že začela pritiskati na izobraževalne ustanove, da svoje programe prilagodijo zahtevam industrije. Teh pritiskov lahko pričakujemo čedalje več, zato nas zanima, koliko in kakšno povezovanje že obstaja.

Dobre prakse iz tujine

V Avstriji, npr., je sistem poklicnih šol primer dobre prakse povezovanja sfere izobraževanja in trga dela. Zaradi tega imajo dobro razvito gospodarstvo in nizek odstotek brezposelnosti. Zave-

dajo se, da je v času nenehnih tehnoloških sprememb pomembno, da izobraževalni sistem sledi spremembam in potrebam na trgu dela ter se temu po potrebi prilagaja (Federal Ministry of Economy, Family and Youth 2012). V Avstriji se delodajalci že zgodaj vključijo v izobraževanje in ga ves čas spremljajo, dopolnjujejo in izboljšujejo, saj jim to zagotavlja, da bodo dobili ustrezno usposobljen kader, za katerega ne bodo potrebni dodatni stroški uvajanja. Velika razlika z našim poklicnim izobraževalnim sistemom je v tem, da je avstrijski bolj usmerjen v praktično usposabljanje, in sicer vajencem, ki se izobražujejo v učnem poklicu, nudijo spremljajoč in strokovno usmerjen pouk (dualno izobraževanje) ter podpirajo in izpopolnjujejo izobraževanje v podjetjih in splošno izobrazbo (Federal Ministry of Economy, Family and Youth 2012). V Avstriji vajeništvo poteka tako, da vajenci 80 odstotkov časa delajo v podjetju, le 20 odstotkov časa pa preživijo v šoli. Pomembno je tudi dejstvo, da avstrijski model vajeništva vključuje povezanost vseh socialnih partnerjev (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport b. l.). Eden od teh partnerjev je gospodarska zbornica, ki je odgovorna za registracijo pogodb in tudi za to, da podjetja vajence ustrezno izučijo. Njihov način vajeništva je tudi primer, ki kaže, da ima povezovanje podjetij in mladih pomembno vlogo pri preprečevanju brezposelnosti (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport b. l.). Avstrijska podjetja v vajeništvu vidijo naložbo za prihodnost, saj na ta način najboljše kvalificirane delavce usposobijo po svojih merilih in potrebah (Federal Ministry of Economy, Family and Youth 2012).

Finski šolski sistem na splošno velja za enega najboljših na svetu. Vzrok za visoko kakovost šolstva v tej državi so med drugim tudi inovacije in visok družbeni status inovativnega dela učiteljev. Po vsej državi imajo zelo močno medinstitucionalno sodelovanje v raziskovalno-razvojni dejavnosti in tako ustvarjajo primerno podporno okolje za mednarodno konkurenčna podjetja. Prav tako tesno sodelujejo različni subjekti – ministrstva, financerji, univerze, raziskovalni inštituti ipd., ki poudarjajo tehnične sposobnosti, ustvarjalnost, inovativnost, fleksibilnost in podjetništvo. V poklicnem izobraževanju mladih so na Finskem leta 1998 začeli z učenjem na delovnem mestu kot obvezno učno metodo, na področju ocenjevanja pa je bilo leta 2006 vpeljana ocenjevanje s t. i. predstavitvami poklicnih kompetenc. Organizatorje poklicnega izobraževanja so usmerili k vzpostavitvi velikih poklicnih šol, ki omogo-

čajo učenje na več različnih poklicnih področjih. Šolske oblasti si prizadevajo za to, da bi bilo izobraževanje bolj prilagojeno trgu dela (fleksibilno prenavljanje programov) in da bi poklicno izobraževanje postalo še privlačnejše, kar jim uspeva, saj se za poklicno šolanje zdaj odloči več kandidatov in kandidatke, kot je prostih mest (*Finska v vrhu znanja 2030 2014*).

Velika Britanija je v zadnjih nekaj letih začela pospešeno delati na povezovanju šolstva in gospodarstva, saj se zavedajo, kako pomembno je povezati mlade s sfero dela in jim pomagati, da se bolje pripravijo na prihodnost (Harris 2015). Krepiti so začeli vezi med šolami, univerzami in delodajalci. Prizadevajo si, da bi vzpostavili trajne vezi med njimi in da bi prepoznavali različne izzive na različnih področjih, saj se sfera dela zelo hitro spreminja. Harrisova (2015) razlaga, da je jedro modela, ki si ga prizadevajo vzpostaviti, mreža koordinatorjev, ki povezujejo vse deležnike in so pravzaprav tisti, ki imajo vse informacije o lokalnih šolah in delodajalcih. Vsaki šoli so ponudili poslovnega prostovoljca, da z njimi sodeluje pri razvoju kariernega in podjetniškega načrta, ki temelji na lokalni podpori in je podprt z raziskavami o tem, kaj je učinkovito pri določenih starostnih skupinah. Ustanovili so lokalna podjetniška partnerstva med lokalnimi oblastmi in podjetji, katerih cilj je skrbeti za gospodarsko rast in ustvarjanje novih delovnih mest znotraj lokalnega območja (Harris 2015). Vodje poklicnih poti na šolah in univerzah bodo mladim lahko dali najnovejše nasvete in jih v celoti pripravili na sfero dela (Harris 2015). Naloga srednjih šol pa je, da dijakom vsako leto zagotovijo vsaj eno pomembno interakcijo s podjetji, s poudarkom na delodajalcih s področja znanosti, tehnologije, inženirstva in matematike.

Metodologija

Ker smo želeli preveriti našo tezo, da je neustrezna komunikacija med sfero šolstva in sfero gospodarstva glavni problem plodnejšega sodelovanja, in so nas zanimali pogledi, izkušnje, mnenja, predlogi in zamisli ravnateljev na srednjih poklicnih in strokovnih šolah ter managerjev v podjetjih glede izzivov na področju povezovanja sfere srednjega šolstva in gospodarstva, smo v kvalitativnem delu raziskave izvedli dvanajst polstrukturiranih intervjujev, s katerimi smo pridobili celosten vpogled v problematiko povezovanja teh dveh sfer, pri tem pa smo upoštevali stališča, mnenja, izkušnje in vrednotenja vseh, ki smo jih vključili v raziskavo. Vzorec je kvotni,

saj smo po vnaprej določenih kriterijih izbrali tri vire/skupine udeležencev, ki so nam lahko o naših raziskovalnih vprašanjih podali odgovore, in sicer so v prvi skupini trije ravnatelji najinovativnejših šol po merilih Zavoda Republike Slovenije za šolstvo Ljubljana, v drugi trije managerji podjetij, ki so v letu 2018 dobila nacionalno priznanje Gospodarske zbornice Slovenije za inovacije, in v tretji šest udeležencev, ki lahko pomembno pomagajo pri povezovanju obeh sfer. Kredibilnost raziskave je tako povečana s triangulacijo po različnih virih/skupinah podatkov – managerji, ravnatelji in pomembni deležniki.

Pridobljene podatke smo obdelali z metodo analize vsebine po Milesu in Hubermanu (1994), kjer smo s kategoriziranjem in klasificiranjem enot gradiva oblikovali pojme, jih povezali v kategorije in na njihovi osnovi oblikovali sklepe.

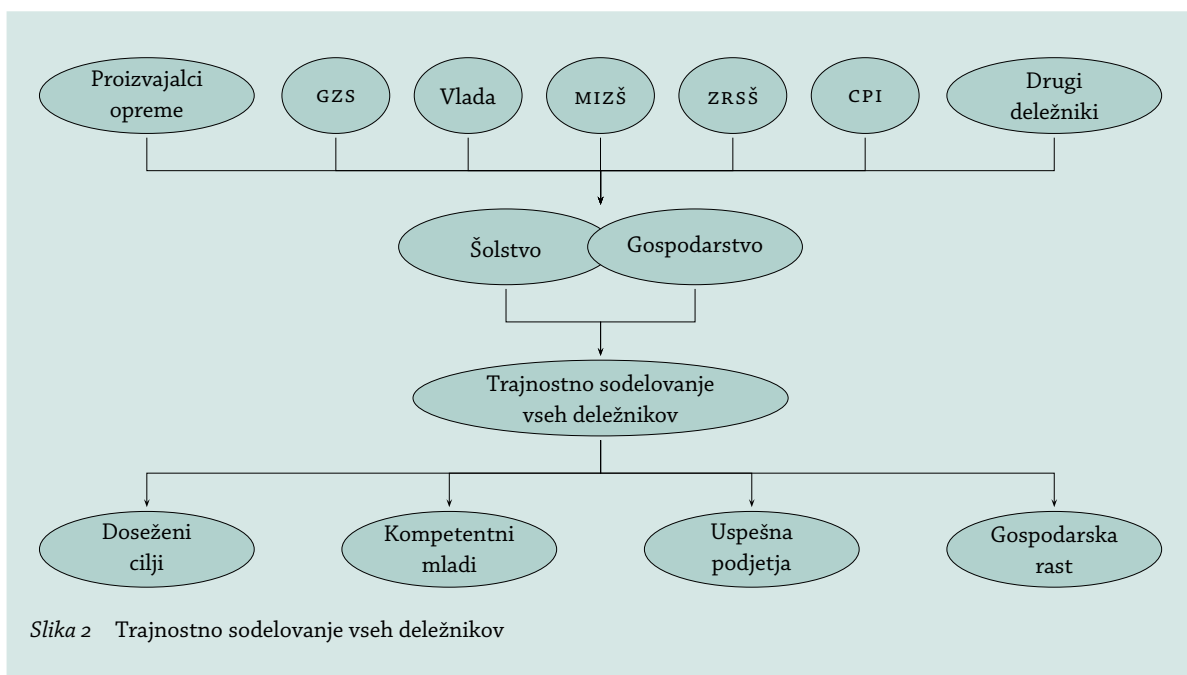
Rezultati raziskave glede povezovanja izobraževanja in gospodarstva

Odgovori vseh deležnikov glede stališča do povezovanja izobraževanja in gospodarstva so pokazali, da so vsi zelo naklonjeni povezovanju šolstva in gospodarstva. Strinjajo se, da je ta dialog nujen potreben, če želimo, da bomo imeli gospodarsko rast, da bomo zmanjšali brezposelnost, še posebej strukturno, ki je težava v zadnjih letih, ko se izobrazba, sposobnosti in še druge lastnosti delovne sile ne ujemajo s pričakovanji delodajalcev. Če pogledamo to situacijo z ekonomskega vidika, gre torej za neskladje med ponudbo kadrov in povpraševanju po njih. Pomena povezovanja se zavedajo prav vsi intervjuvanci.

Na podlagi raziskave smo prišli do ugotovitve (slika 2), da bi več sodelovanja in komunikacije med vsemi deležniki pripomoglo k izboljšanju situacije, ki vlada na področju strukturne brezposelnosti, česar bi se morali zavedati vodstvi obeh sfer in v tej smeri okrečiti različne dejavnosti.

Naše ugotovitve kažejo, da imajo pri povezovanju obeh sfer odločujočo vlogo vodje, ki morajo najti pot, da dialog steče v pravi smeri. Intervjuvani ravnatelji so izpostavili podcenjujoč odnos gospodarstva do šolnikov in dijakov, ki so ga doživljali skozi leta, ko podjetja niso imela težav z delovno silo. Managerji pa so sami priznali, da so imeli v preteklosti do šol vzvišen odnos, zdaj pa spoznavajo, da jih zelo potrebujejo in želijo, da bi skupaj poskrbeli za razvoj kadrov, ki bodo s svojim znanjem in veščinami ustrezali potrebam na trgu dela.

V naši raziskavi se je pokazalo, da je težava ravno komunikacija in da je na tem področju bi-

Slika 2 Trajnostno sodelovanje vseh deležnikov

stveni zaviralni dejavnik sodelovanja, zato bi morali vodilni v teh sferah začeti komunikacijo izboljševati. V uspešnih podjetjih postavljajo komunikacijo na prvo mesto, saj je bistvo kulture organizacije. Pričujoča študija potrjuje, da večina težav nastane zaradi slabe komunikacije. Zato se je treba seznaniti s pravili dobre in uspešne komunikacije, ki naj postane bistvo kulture v organizacijah, prav tako pa tudi odprt odnos, spoštovanje in ustrezna delovna klima.

Naša raziskava je potrdila, da zglednega sodelovanja med vsemi akterji še ni oziroma je relativno šibko, vendar je prepomembno, da bi ga lahko prepustili naključju ali le nekaterim posameznikom, ki se trudijo na tem področju. Lahko torej potrdimo postavljeno tezo, da je neustrezna komunikacija med sfero šolstva in sfero gospodarstva glavna težava plodnejšega sodelovanja.

Stanje v Sloveniji

V Sloveniji na področju sodelovanja pomembnih akterjev še nimamo zadovoljivega stanja, ki bi se izboljšalo, če bi se ti akterji bolje povezali. Pomanjkljivosti in slabosti smo povzeli v preglednici 1.

Če bi izboljšali komunikacijo in poskrbeli za dobro trajnostno sodelovanje izobraževanja in gospodarstva, bi se kmalu pokazali pozitivni učinki, in sicer:

- ustrezna usposobljenost;
- ustrezni profili (dobri, zaposljivi kadri);
- manj brezposelnih;

- ustrezna prepoznanost in izkoriščenost potenciala mladih;
- prepoznanost in ustrezno vodenje talentov, da bi lahko dosegli maksimum;
- delovne izkušnje že v času šolanja;
- povratne informacije tako za šolstvo kot gospodarstvo;
- sprotno usklajevanje šol in podjetij;
- vključenost mladih v razvojne time;
- ustrezna pomoč na poklicni poti;
- perspektivni zaposljivi programi;
- uspešnost podjetij;
- razvoj inovativnosti;
- vlaganje v razvoj;
- državi se povrne investicija v izobraževanje posameznikov.

Diskusija in sklep

Čeprav Evropska komisija in Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj opozarjata na pomembno vlogo izobraževanja odraslih ter vseh institucij, od vrtca do univerze, med slednjimi še vedno ni prave povezanosti, ki pa bi bila nujno potrebna.

Managerji v podjetjih se morajo zavedati pomembnosti trajnostnega sodelovanja s šolstvom in si nikakor ne bi smeli privoščiti vzvišenosti v tem odnosu, kot so si dovolili v preteklosti, kar priznavajo tudi sami. Za korektno in kakovostno sodelovanje se morajo truditi tudi v času gospodarske krize in takrat, ko ne čutijo pomanjkanja

Preglednica 1 Stanje v Sloveniji

Trg dela	Strukturna brezposelnost	Inovativnost mladih
Mladi imajo premalo ali sploh nimajo delovnih izkušenj; ni pravega stika z delodajalci; neaktivnost mladih; nemotiviranost mladih; mladi ne iščejo zaposlitvenih možnosti drugje.	Moderni, nezaposljivi poklici; pre-kvalificirana delovna sila; neustrezni profili; premalo tehničnih profilov; preveč družboslovnih programov; mladi sploh ne vedo, če se izobražujejo za »pravi« poklic; pogoste frustracije med mladimi (travme, bolezni); izgubljen potencial znanja; mladi ne izkoristijo možnosti izbire in prekvalifikacije.	Neustrezne izobraževalne vsebine; talenti so premalo spodbujeni; nekateri učitelji zavirajo inovativnost (zastareli načini poučevanja); generacijski prepad; neinovativno okolje; matura in poklicna matura zavirata.

kadra, saj ne morejo vedeti, kaj bo prinesla nepredvidljiva prihodnost. Intervjuvani managerji priznavajo, da so šele v zadnjih letih pričeli spoznavati, da ne bo več lahko dobiti ustrezne delovne sile in da se morajo nujno povezati s šolami, ki izobražujejo njihov potencialni kader.

Vsi intervjuvanci v naši raziskavi menijo, da je treba sodelovanje več deležnikov iz šolstva in gospodarstva, ki so vpleteni v ta odnos, okrepiti ter nadgraditi do tiste stopnje, da bo to zaživel, kot bi moralo, v dobrobit vseh. Zdaj vlada stanje, ko vsak deležnik izpostavlja predvsem dolžnosti drugih deležnikov, pozablja pa na potrebne aktivnosti in ukrepe, ki bi jih moral izpeljati sam. Predvsem je teoretično marsikaj opredeljeno, toda pravega zagona za izvedbo v praksi ni. Vzrok temu je po naših ugotovitvah na prvem mestu v neustrezni komunikaciji. Vsi pozabljajo, da je nujna povezanost prav vseh. Študija kaže na to, da vsak izpelje vse aktivnosti sam zase in po svoje, v pričanju, da bo tako dovolj dobro in da je marsikaj teoretično zelo dobro napisano, v praksi pa ne deluje.

Ravnatelji razložijo, da lahko šola da dijakom osnove, pravzaprav en del, nikakor pa ne vsega, kar mladi potrebujejo na poklicni poti. Drugi del bi moralo dodati gospodarstvo, saj šola nima vsega potrebnega znanja, izkušenj pa tudi ne vse potrebne infrastrukture. V podjetjih ocenjujejo, da šola ne izobrazí ustreznih kadrov, ponekod so celo mnenja, da mladi nič ne znajo, vendar to pomeni, da tudi oni niso dodali svojega prispevka. Če bi bilo podjetje ustrezno povezano s šolo, ki izobražuje njihov potencialni kader, bi na tak način prevzeli del odgovornosti.

Vsi udeleženi v raziskavi od ključnih institucionalnih, regulatornih in drugih odločevalcev v zvezi s problematiko povezovanja pričakujejo, da bodo z jasno vizijo, točno začrtanimi cilji ter pre-

mišljeno strategijo sistemsko rešili problem slabega sodelovanja in pomagali vzpostaviti trajnostni dialog med za prihodnost Slovenije tako pomembnima sferama, kot sta šolstvo in gospodarstvo.

Treba je poznati vizijo gospodarstva, če hočemo izobraževati v pravo smer, zato je povezovanje nujnost; na tem področju se je šele v zadnjih nekaj letih začelo premikati na bolje, vendar je še daleč od zelenega.

Literatura

- Cankar, F., T. Deutsch in M. Trampuš. 2015. »Dejavniki, ki spodbujajo, in dejavniki, ki zavirajo razvoj ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti v šoli.« *V Mladi, šola in izzivi prihodnosti: razvoj ustvarjalnosti in inovativnosti kot sestavin podjetniške naravnosti in spretnosti v osnovni šoli*, ur. F. Cankar in T. Deutsch, str. 75–89. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Federal Ministry of Economy, Family and Youth. 2012. *Apprenticeship: Dual Vocational Education and Training in Austria; Modern Training with a Future*. Dunaj: Federal Ministry of Economy, Family and Youth.
- Finska v vrhu znanja 2030: študija o prihodnosti izobraževanja; poročilo finskega sindikata vzgoje in izobraževanja OAJ. 2014. Prevod Nataša Mojšker. Ljubljana: Center za študij edukacijskih strategij (CEPS) in Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Gotvassli, K.-A. 2008. »Community Knowledge – A Catalyst for Innovation.« *The Journal of Regional Analysis and Policy* 38 (2): 145–158.
- Harris, C. 2015. »Letter from Claudia Harris of the Careers and Enterprise Company.« <https://www.ascl.org.uk/help-and-advice/help-and-advice.letter-from-claudia-harris-of-the-careers-and-enterprise-company.html>.
- Miles, M. B., in A. M. Huberman. 1994. *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. B. I. »Republika Avstrija.« http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_zavisoko_solstvo/

- enicnaric_center/informacije_javnega_znacaja/republika_avstrija/
- Mulej, M. 2013. »Holistični model dobrega počutja, temelječ na inovativnosti in družbeni odgovornosti.« V *Premagovanje stresa kot sredstvo za zagotavljanje dobrega počutja: znanstvena monografija projekta Chance 4 chance*, ur. S. Šarotar Žižek, 193–215. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- OECD. 2018. *The Future of Education and Skills: Education 2030*. [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf).
- Petrin, T. 2004. »Ekonomska politika za konkurenčni preboj slovenskega gospodarstva.« <http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/krf/E7F06ECD529D22B6C1256E940046C500?OpenDocument>.